התרחש במצריים באמת.

ולא יכולתי לפרסם. היה ברור כי הצנזורה תמחק כל מילה.

התלבטתי יומם ולילה, עד שבאה עצה. הממציא הגאוני היה אברהם („אברשה") אהרונסון, אדם ססגוני שהתפרסם לאחר מכן בפרשות שונות, ולא תמיד חיוביות. אברשה, שהיה מקורב לכמה מראשי מפא"י, היה אחד ממודיעי העולם הזה. הוא זרק לי רעיון: „מדוע שלא תכתוב סיפור דמיוני?"

עטתי על המציאה. ישבתי וכתבתי סיפור דמיוני על פרשת ריגול וחבלה של רשת יוונית בתורכיה. הסווּיתי את זהות הגיבורים בקושי (דיין שטום־העין הפך רמטכ"ל יווני גידם) וכתבתי סיפור שהכיל את הפרטים הקטנים והכמוסים ביותר של ה־עסק־ביש, תיכנונו, ביצועו, גילויו, טיש־טרשו וזיוף העדויות והמיסמכים לאחר מכן. זה היה סקופ עולמי.

וכך, בערב חג־הפסח 1964 פתחו קוראי העולם הזה את השבועון ונכחו לדעת שיש בו דבר חריג לגמרי: סיפור דמיוני של אחד ניקוס קאזאנצאקיס (אני), על קורותיו של שר־הביטחון היווני אלכסיס (לבון). שם הסיפור: „פרשת אלכסיס", הוא פורסם בשני המשכים.

החוברת עַל כפר־קאסם
וגם הצלת מצפון הצנזור

איני יודע כמה קוראים הבינו מייד במה המדובר. עברו ימים ושבועות עד שהעניין עבר מפה לאוזן.

אחד שהבין מייד היה הצנזור הראשי בתל־אביב, ידידי הטוב. למחרת ההופעה של הגליון צילצל אלי ופתח את השיחה במילים: „אורי, מה עשית לי?"

השבתי בתמיהה. „מה עשיתי לך?"

„אל תיתמם!" זעם. „חשפת את הסוד הכמוס ביותר של המדינה!"

השבתי לו ברצינות שאין הדבר כך. הרי הסיבה לאיסור הפירסום, כפי שהוא עצמו הסביר לי (ובסיפרו חוזר בר־און על גירסה זו) היתה שחשיפת הפרטים עלולה להביא להרעת היחס לאסירי־הפרשה בכלא המצרי, ולחבלה במאמצים לשחרורם. החשש היה שחסידי הקו הנוקשה בעולם הערבי ישתמשו בפירסום ישראלי, המזהה את המעשים שביגללם נידונו האסירים, כדי להפעיל לחץ על גמאל עבד־אל־נאצר, נשיא מצריים, שנטה לשיחרור.

„אם כן," אמרתי לצנזור, „אין כל מניעה לפירסום סיפור דמיוני, המדבר על יוונים ותורכים. איש לא יוכל להשתמש בו כדי למנוע את שיחרור האסירים!"

בלית־ברירה נכנע הצנזור. הוא רק ביקש לראות את החלק השני של הסיפור, שטרם פורסם.

„אגיש לך אותו לביקורת," אמרתי.

„חלילה!" הוא נרתע. „אם תגיש לי אותו רישמית, יהיה בכך אישור שאני מסכים לפירסום!"

„אם כן," השבתי, „אראה לך את הי חומר כידיד, ואתה תרשום בשוליים הערות, כידיד."

וכך היה. הגשתי לו את החומר, הוא ביקש להכניס בו כמה תיקונים כדי למנוע חשיפת סודות מיבצעיים, וגם החלק השני פורסם.

אולי לא נעים לבר־און להיזכר בכך.

יעקב שרת / איש ממאדים

הקש בעץ מרידור

ברגע זה קיבלתי מהשטינקר החכם שלי באוסטרליה תשובה לשאלתי, ובה מידע מהימן על העצים המסתוריים של יעקב מרידור, אשר כפי שנמסר בעיתונות הישראלית אומרים לפתור כליל כמעט את בעיית האנרגיה בישראל.

ובכן, הנה הדו"ח על סעיפיו:

א. רבים משערים, אפילו באוסטרליה, כי למרידור ושות' נגלה זן מיוחד של עצים בעלי מקדם־בעירה או ערך קלורי, או תקראו לזה מה שתקראו, גבוה במיוחד, וכי הם גילו דרך להצמיחם במהירות עצומה, ותיכננו מיתקנים מיוחדים לדחוס אחר־כך כל עץ בתוך קופסת גפרורים רגילה, כך שלא תהיה שום בעיה לשלוח אותם ארצה עם תיירים, שליחים וסתם נוסעים מאוסטרליה, וישראל לא תוציא פרוטה על יבוא האנרגיה המהפכנית ארצה.

ב. זה פשוט לא נכון.

ג. ההשערה הנ"ל מצביעה על חשיבה שמרנית שבשמי־רנית, שכמובן אין בה כדי לפתור בעיה כה נוראה כבעיית הדלק הדרוש לישראל ואיננו, מפני שעד היום לא נמצא ברחבי ישראל מקום נאות להקמת כור כוח גרעיני, בגלל סיבות שלא זה המקום הראוי לאזכרן. במלים אחרות, תנאי ראשון להקמת כורי כוח גרעיניים בישראל הוא שלום, כלומר ביטחון מפני הפצצתם בדרך מן הדרכים, שלא לדבר על כך, שמרוב עודפי אנרגיה ישראל יכולה להרשות לעצמה עיכוב תהליך השלום מזה ואי־חתימה על אמנת אי־הפצת נ ש ק גרעיני בעולם מזה, אמנה שהיא תנאי לקבלת כורים מארה"ב, למשל.

ד. לעצם עניין העץ, זו האמת במערומיה: מדובר בעץ אקליפטוס תמיר, שפותחו בו שתי תכונות מופלאות:

1. בזמן העברת השתיל מהמשתלה לאיזור הגידול, מרכיבים בראשו גלגלת עם חבל. עם צמיחת העץ, הגלגלת מתרוממת ונשארת בראש הצמרת, ואילו סיבי החבל יונקים מוהל מהעץ, והחבל גדל עם העץ.
2. גזע העץ מוציא ענפים מכל הצדדים, למעט צד אחד — זה שפונה לירושלים.

ה. ואיך העץ הזה תורם משהו מיוחד לפיתרון בעיית האנרגיה? פשוט מאוד — זה עץ החוסך כמויות ענקיות, כמויות בל יתוארו על אנרגיה! תארו לכם, שאתם עומדים למרגלות עץ שכזה, למשל בלבנון, ופיתאום מתחשק לכם לטפס עליו, נניח בגלל איזה יצר אטאוויסטי שניעור בכם. אתם מטפסים על העץ, מטפסים, מטפסים ומגיעים עד האמיר העליון. איזה נוף נהדר משתרע לפניכם! איזה יופי מסביב! איזו ארץ כבירה! כך אתם נחנים שם למעלה שעה, שעתיים, שלוש, ופיתאום מתחשק לכם לרדת בגלל איזה כורח מציאותי (צמא, רעב, שתן, או פשוט חשק ללכת הביתה). אהה! לרדת מעץ, ובייחוד במצב של לחץ, זה לא כל כך פשוט כמו לעלות! זה הרבה יותר קשה ומסוכן, ולפעמים אפילו בלתי־אפשרי — מה אם פיתאום, נניח, הגיח לו איזה עננצ'יק! מה עושים? אוויווי, מה עושים? חנה מה עושים: ניתלים בחבל הכורך על הגלגלת שבצמרת — ומחליקים מטה בצד הפנוי מענפים — זה שפונה לירושלים שחוברה לה יחדיו!

ו. אתם מסוגלים לתאר לעצמכם כמה אנרגיה תחסוך מדינת־ישראל הודות לעץ של מרידור? מה עץ, מי עץ! עצים, יערות שלמים יתחילו לעבוד אצלנו מייד בלי הרף!

ז. ולכן נוטעים אותם באוסטרליה הענקית.

קיבלתי את הדו"ח הזה ותיכף ומיד ישבתי וכתבתי למרידור מיברק: „אס־או־אס דרוש עץ אחד מיידית, לשגר ישר לשדה מחניים."

ראש בריא בממשלה בריאה

זה הכל.

מיסתרי הנשמה היהודית

אני מודה ומתוודה, כי בקיאותי ביהדות אינה מגעת עד כדי ידיעה אם הרב עובדיה יוסף, רב ראשי בישראל ליהודים הספרדים, הוא איש קדוש, ומצדי, שיהיה. בתור מי שמוגדר כיהודי אשכנזי, אני מסתפק בהרגשה הברורה, שהרב הממונה עלי, שלמה גורן, אינו נחשב לקדוש. כזכור לי, בשעתו התרוצץ הרב הראשי שלי מזויין בשופר ותקע בו על יד הכותל ובראש הר־סיני — ולא יצא מזה כלום חוץ מהדף אוויר מסויים וקולות מוזרים, שמשום־מה נחשבים קדושים, כלומר בעלי השפעה מאגית, בעיני, או נכון יותר באוזני יהודים אדוקים.

אבל נחזור נא אל הרב עובדיה יוסף. איש מופלג בתורה זה נדרש בימים אלה לפיתרון בעייה גורלית: המותר ליהודי לטוס מעל הר־הבית או לא? ובכן, הפסק הוא שאסור באיסור חמור, שכן הר הבית נשאר קדוש עד עצם היום הזה ולנצח נצחים, והקדושה, כידוע למי שכבר יודע, עולה הישר השמימה ומתקשרת שם עם הכוחות העליונים הנקראים אלוהים, וכך מיתמר אל על מן מרחבת הר־הבית מין עמוד בלתי־נראה של קדושה, שאסור ליהודי לחצותו פן יבולע לקדושה, לו או לשניהם גם יחד. אני משער, שהרב הדגול יכול להסביר על נקלה, אייככה זה טייס גוי שטס מעל הר־הבית אינו פוגע בשלמות העמוד הבלתי־נראה של קדושה, הניצב באותו מקום.

כאשר נפגשתי בימים אלה עם אדריכל נודע, המתמחה בבניית מיבנים ציבוריים גדולים, וסחתי לו באותה פרשה של עמוד קדושה בלתי־נראה, אבל שריר וקיים, המעסיקה בשעה זו רב ראשי בישראל, פקח עלי הלה עיניים תמהות ואמר לי, כי אותו הדבר אינו מפליא כלל. האם אתה יודע — שאלני — כי כאשר בונים בית־חולים בישראל חייב האדריכל לקבל אישורו של רב למיבנה חדר־המתים, וכי אם לא ייקבע צוהר מסויים בתקרת־החדר הזה — צוהר שיש לו מידות מיוצריות, שאסור לפי ההלכה להמעיט מהן — לא יתן הרב אישורו וחבנייה לא תצא לפועל!

אה, בשביל מה אותו צוהר, אתם שואלים? נו, כמובן, בשביל הנשמות העוזבות את הגוויה ואת הבלי העולם הזה בכלל, ועולות חישר למעלה, השמימה, אל אותו מקום, שהעמוד הקדוש המתרומם מעל הר־הבית מגיע!

מול שכנים רחוקים

יש אסכולה שלמה הטוענת כי הערבים, מטבע ברייתם, אינם לוחמים מעולים, שכן הם אינם נכונים להקריב את עצמם על מיזבח רעיון, ומה גם שהערבים אינם עשויים מעור אחד, ויקשה למצוא רעיון רב־עוצמה אחד, או אפילו אינטרס מובהק אחד, שבשמו ולמענו יצאו להילחם.

אני סבור, שמילחמת 1973 היבדתה את התורה הזאת בעליל, אבל מכיוון שיש רבים הטוענים כי אותה מילחמה נסתיימה בנצחוננו, כפי שהעידו היטב הסכסוי ההפרדה ואחר־כך הוויתור על כל חצי־האי־סיני, מסתמן דווקא חיזוק של האסכולה הנ"ל, ומה גם שֶהנה, לעינינו, מצריים עומדת מנגד, שעה שסוריה עלולה להסתבך במילחמה עם ישראל.

לו יהיה כך. אבל אי־אפשר שלא לשאול, האם כאשר יש לך עסק עם כך וכך עשרות מיליוני ערבים, ועם כך וכך מאות מיליוני מוסלמים, לא יימצאו ביניהם מטפיק מטורפים וחריגים, שפשוט משתוקקים למות בצעירותם ולקצר את דרכם אל גן־עדן המובטח הודות, נניח, להתנדבות למל־חמה בישראל.

איני חושב שאפשר לזלזל באפשרות הזאת, ואם כך, נשאלת שאלה שנייה: האם אנו עושים ככל יכולתנו לזרז ולקדם את הגשמתה? כמובן, אין לנו שום שליטה על המנטליות של עשרות מיליוני ערבים ומאות מיליוני מוסלמים. אבל אם מישהו אצלנו חושב לא רק את מחשבת השעה והיום, אלא למרחוק, כי אז אין הוא יכול להרשות לעצמו להתעלם מהעובדה הניצחת, שבתהליך האנטי־שלום שממשלות ישראל צעדו במסלולו בעבר, וממשלת־ישראל הנוכחית מס־שיכה לצעוד בו עוד ביתר שאת, אנו לא רק מרחיקים ידידים. אנו מוסיפים אויבים, ובפועל ממש, והרי זו סיבה טובה להשתבח, כמובן.

אילו הצביעו שלוש עשרות שנות מדינת־ישראל על תהליך גובר והולך של שלום והשלמה עם הערבים, היה כל זה מגוחך ואוויולי. מכיוון שאי־אפשר לומר היום, כי בעיית הביטחון של ישראל נעשתה מישנית, ואפשר לומר רק ההיפך, אין מנוס מבירור תפקידה של ישראל כ מ א י ץ בתהליך זה של אי־ביטחון. אולי לא צריך להתרגש, למשל, מכך וכך מאות לובים המתגודדים נגדנו בלבנון. כמה הפצצות פה ופשיטה נועזת אי־שם בחופי לוב בוודאי יפתרו את הבעיה אחת ולתמיד, כרגיל. השאלה היא התהליך וכיוונו, התהליך ועוצמתו, התהליך ומחירו.

בגין, צפורי, איתן, ארנס ושות' בוודאי דשים בשאלה זו יומם ולילה, עד שבקושי נותר להם זמן בשביל הפקידונצ'יק חביב, הקרב ומתרחק כמין לוויין־שביט, ומאפשר לממשלה לאפשר לאמריקאים לאפשר לנו להרגע.

הלאה ירדן

בימים אלה, אם איני טועה, ממשיכות כמויות מים ניכרות לזרום מן הכינרת דרך סכר דגניה המוגבה, כדי להמשיך ללכת לאיבוד בים המלח, אף על פי שקיים מחסור חמור במי־תחום בכל אזורי קידוחי הבארות בארץ.

הסיבה? ספיקת משאבות המוביל קטנה מכמויות המים חנכנסות לכינרת ברמת מימיה הגבוהה ביותר, שבה היא מצויה היום.

אם אין ברירה, ומוכרחים להסכין עם הכינרת הנמוכה כמאגר המים העיליים של מדינת־ישראל, ואם אי־אפשר להגדיל את קיבולתו של מאגר חיוני זה על־ידי הגבהת רמת מימיו, נשאלת השאלה מדוע אי־אפשר להגדיל, לפחות, את ספיקת המשאבות. למומחי המים שלנו יש בוודאי תשובה סבירה לכל אחת משאלות החדיוט הללו, אבל שום תשובה לא תשנה את העובדה הפשוטה, ששעה שאותם מומחים מקוננים על מיפלס מי־התהום הנמוך מדי בשפלה, על כל הנזקים הארעיים והתמידיים הכרוכים בכך, גולשים להם מי־חירדן הלאה אל ים המלח בכמויות אדירות.

אגב, לא רק מי־הירדן. גם מי־הירמוך, שבשנים דלות־משקעים מוזרמים עודפיהם אל אותה כינרת, והשנה, הודות לברכת הגשמים, אף הם אינם מנוצלים, למרבה חוסר היעילות.